

El port de Civitavecchia des del vaixell que va portar els gandians a Roma, passant per l'Alguer (Sardenya) i tornant per Barcelona, entre el 10 i el 16 d'octubre.

Diumenge, 10 d'octubre. L'eixida

Finalment he trobat un racó tranquil en aquesta gran festa per a escriure unes notes sobre el Viatge dels Borja en què m'he embarcat com un i mil més. Els llums tremolosos del port de València han quedat lluny, i, al mateix temps, el guirigall de l'embarcament, on tots els passatgers teníem els nervis a flor de pell; qui més, l'alcalde de Gandia, J. M. Orengo, que he vist a tota tensió –i tot atenció alhora–, al moll, amb el mòbil apegat a l'orella, preocupat. He recordat la frase que Ignasi de Loiola digué quan Francesc de Borja es va fer jesuïta en secret: “El món no té orelles per a sentir aquest esclafit!”

I és que la idea de fer aquest creuer borgià és tan imaginativa, i exuberant, que al mínim error pot pegar un esclafit. Esperem que sant Borja i els seus companys amb Jesús facen

El creuer borgià

L'escriptor Josep Piera (Beniopa, Safor, 1947) i el fotògraf Toni Catany (Llucmajor, Mallorca, 1942) ens porten la seua personal visió del viatge amb vaixell de més de mil veïns de Gandia al Vaticà, amb motiu del cinquè centenari del naixement de sant Francesc de Borja.

bondat al seu cel i convencen Déu que els gandians que anem a Roma som bona gent, al marge de la poca o molta fe catòlica que tinguem. Tots som pelegrins, de Déu o dels déus. El

vaixell no ha pogut eixir de Gandia pel mal oratge, tant al cel com a la mar. I això ha implicat un trasbals rocambolesc per als passatgers del Grand Holiday.

Que atrevits que som els valencians! Enmig d'un caos d'escales mecàniques i bandes de música tocant passos-dobles, un miler i més de persones, d'edats i condicions diverses, de jubilats a criatures, hem enfilat, carregats de defici, cap al vaixell. Quin deliciós deficiaci! Quan m'he sentit dins d'aquesta balena borgiana, he eixit a fumar a coberta, i, ja tranquil, m'he parat a contemplar l'espectacle caòtic, divertit i spectral alhora, d'aquest comboi mariner. Que fellinians que som els valencians! I que italians del sud, potser sense saber-ho! Una nau cap a Roma, amb mil i un passatgers, enmig d'una tempesta de trons bandístics, llums d'artifici i llàgrimes celestials.

Mire la mar que a poc a poc es va embravint com un bou. Tot molt borgià. Al cel, hi ha núvols de tempesta. La nau es mou lentament. Els ritmes dels motors han rellevat les bandes de música. Espere que, d'ara endavant, el balanceig del vaixell siga com un bresol per a tots aquells que hi dormen.

Bona nit!

Dilluns, 11 d'octubre. Mala mar

Comence a veure gent: amics, coneguts de fa molt i de fa poc, saludats, fins i tot parents... La mar es belluga, i bull "com la cassola en forn" que deia el poeta. Es comenta que hi ha gent al llit, marejada per la mala mar; a aquests, els experts els recomanen de menjar una poma verda i prendre's una biodramina. Jo no em marege, però sent que la mar va un poc picada. Veig que el nuvolam va quedant endarrere, i que al davant el cel és ras. M'entreting orientant-me pel laberint del vaixell, per saber com s'hi va. Avui hi ha dues xarrades, i vull sentir què hi diuen els oradors. Una és sobre "Els menjars dels Borja" i la fa Jaume Fàbrega, tot un expert. L'altra és sobre l'Alguer, i la diu Francesc Ferrer, com a representant de l'Associació d'Amics de l'Alguer.

La biodramina domina. Hores inquietes. Cal desitjar i esperar que aviat passe la maror. Als altaveus es diu que l'obra de Pluja Teatre *La comèdia Borja* s'ha suspès per causes alienes a la voluntat dels actors, és a dir, pels mareigs que causa la mar. Veig Carles

El creuer Grand Holiday, ancorat al port, abans d'entrar en una mar que bullia com "cassola en forn".

Santos i em diu que l'assaig per a *El cant del duc* ha quedat ajornat; Carles va capficat, tot i que camina segur, com el mariner expert que és. *El cant del duc* s'estrenarà com a concert a Roma, al Palau de la Cancelleria. Tensió i expectació. Els pronòstics diuen que s'esperen borrasques a la Mediterrània. Jo tinc la sensació que anem un pas avançats al mal temps. De fet, observe que el dia millora. A l'hora de dinar, la major part del personal ha superat els mals tràngols, tot i que alguns encara tenen cara de ressaca, de no haver dormit...

A mitjan vesprada, ja la mar encalmanant, s'ha inaugurat l'exposició de fotos de Toni Catany sobre "L'amor i la mort als nostres clàssics". Per tot arreu del vaixell hi ha personal, també a l'exposició. Uns se saluden, uns discuteixen, uns fan bona cara, uns altres remuguen de tot. Converse amb persones que de feia molt que no veia, i viatge pels records d'antics paisatges. Aquestes presències em trasbalsen plaentment, perquè m'activen la memòria. Com si començara una pel·lícula. El cap em bull amb imatges fantàstiques que fa poc quedaven en un fosc racó de l'oblit tenebrós. Quants afectes d'infant! Quantes històries adolescents! Quantes batalles de joves! Quants somriures! Quantes mirades! Mai a la vida no havia viatjat per la Mediterrània amb tanta gent

coneguda en el passat i en el present. Tots cap a Roma. Un pelegrinatge? Cap a on i cap a què?

Lentament la mar s'encalma.

Dimarts, 12. Arribada a l'Alguer

Bon temps; però anuncis de pluja. Tardor a terra. Anem amb autobús de Porto Torres fins a l'Alguer, *la Barce-loneta italiana* que diuen. He assistit a la recepció a l'Ajuntament de l'Alguer. L'alcalde no ha pogut rebre'ns perquè havia d'assistir als funerals d'un soldat alguerès mort a l'Afganistan, en una patrulla de l'exèrcit italià. Salude l'amic Adell, el poeta imparable, que hi treballa en coses culturals. Acabat el protocol, la comitiva oficial marxa a nous actes institucionals. Faig per recuperar la família, i amb ells, amb Toni Catany i amb Jaume Fàbrega busquem un lloc per a dinar. Sense gens de pressa, entrem en una botiga de discos i comprem música algeresa, fem fotos del mercat de peix i d'hortalisses, entrem en una llibreria, visitem una església... Jaume Fàbrega ens du a Al Tuguri. Cuina elaborada amb sabors mariners del lloc, i carn de la muntanya sarda. Local amable i bona atenció. Una miqueta car, però bé: quan menges amb persones que estimes res no resulta mai car, perquè la sensació de benestar és impagable.

El restaurant del creuer abans de la tempesta: “Una nau amb més de mil valencians ben menjats i ben beguts no pot deixar de ser una festa.” L'església de Sant Ignasi de Lloïola: “El món no té orelles per a sentir aquest esclafit!”, exclamà Ignasi en saber que sant Francesc s'havia fet jesuïta.

Quan eixim del restaurant es posa a ploure. Són les quatre de la vesprada. Des d'un quiosc de plaça veig caure les fulles dels arbres, sent mentalment el “Piove” de Modugno i compartesc cafè amb una colla de gandians que, com jo, esperem l'autobús, i comentem la visita, degustant el sabor amargós del cafè. Xarrem de l'Alguer, del viatge, dels Borja, de la vida... De tornada al vaixell, mire el paisatge alguerès. Tardor mullada. La Mediterrània és la mateixa i és diferent a cada lloc. Et fa trobar-te a casa, tot i saber-te'n lluny. I això, a l'Alguer, encara es fa més sentible.

A poqueta nit, ja navegant, Santiago La Parra ha fet una xarrada sobre “La Roma dels Borja” al saló principal de la nau, i m'ha agradat el que ha dit. Amb el seu to àgil i enèrgic, ha explicat la importància que tingueren els papes Borja a la Roma del segle XV, sense amagar-ne el menyspreu (ell en diu “aversió”, o “recel”) posterior dels italians, pel fet de ser els Borja uns novinguts que saberen fer-se més romans que els romans. I pel seu poder. I perquè van saber arribar on alguns altres no van poder, tot i voler-ho.

Bona mar de veres. A totes les sales i els salons de la nau hi ha comboi. Hi ha qui s'ho passa de meravella sense eixir del vaixell. Com hi ha qui està

pendent de Roma, per allò que puga passar demà a Roma. Cadascú té una Roma al cap, i ha donat un sentit al viatge. Uns han vingut a la ciutat santa a veure el papa i poder fer-li una foto dins del seu temple motoritzat, uns altres a passejar per unes hores Roma; la dels antics, i la dels d'ara, com qui entra en un cinema d'art i assaig. O com qui fa una visita d'uniques hores a una vella amiga. Cadascú vol visitar la seua Roma.

Demà serà ella, Roma.

Dimecres, 13. A Roma

Un matí ple de mites, d'estàtues, d'històries, de turistes... No m'esperava Roma tan atrotinadament farcida de visitants el mes d'octubre. I és que és dimecres –dia dels pelegrins–, i moltíssims catòlics arriben a Roma en creuers com el nostre. Dia gran de negoci, doncs, per als romans. He aprofitat el matí per visitar la ciutat amb la família, i passejar-la amb ells, fent-los de *cicerone*. El castell dels Borja, les places barroques, la font amorosa, les monedes del desig, el circ dels gladiadors, un bell plat de pasta en una terrassa, un cafè i un gelat, i un regal o un record... No hi ha res més bell que veure feliços aquells que estimes.

A Roma s'han estrenat la *Visitatio Sepulchri* de Francesc de Borja, i *El cant del duc* de Carles Santos. El fet, en tant que art, és admirable. Gandia s'ha presentat a Roma mostrant-se musicalment en passat i en present. Des dels temps dels Borja-Borgia, Gandia no havia sonat i ressonat així, i menys a Roma. La dimensió civil que es vulga donar a l'esdeveniment dependrà de factors que no domine. Ací només diré que, des del món artístic i musical, Gandia ha sabut fer-se present a Roma. I que això, just perquè és una fita, no ha de ser tingut per un cim, sinó per una meta més en la cursa cap al futur de Gandia. Per a dir-ne més coses em caldria molt més espai.

Els comentaris a *El cant del duc* són entusiàstics. Els adjectius d'admiració se'm fa lleig de repetir-los, perquè en sóc part implicada. Els millors, els dels músics, cantants i intèrprets, molts dels quals s'han sentit artistes com mai abans, i s'han emocionat. La noblesa al·tiva del saló de la Cancelleria, i la potent vivència personal, han fet que els sons ducals hagen fet tremolar de goig el cel del palau romà. Molt impactant, tot. Espere que la cantata un dia puga sentir-se novament a Gandia en aquest nou format. I no tan sols a Gandia, és clar.

Alicia Ferrer interpreta *El cant del duc*, en l'estrena romana d'aquesta obra, amb música de Carles Santos i lletra de Josep Piera.

Dijous, 14. Civitavecchia

Matí de descans. El repte de Roma, assolit. Al vaixell torna la calma. Els organitzadors del creuer ja estan tranquils, o contents. L'objectiu civil s'ha fet real. Veig alegria en la cara de J. M. Orengo, l'alcalde de Gandia. Li dic que tot plegat és un somni real, i que no hi ha res més meravellós que compartir vitalment un somni mentre va convertint-se en realitat. Aquest somni viatger és Gandia.

Passejada familiar pel port de Civitavecchia. A més de veure'n els baluards, obres del Bramante i de Miquel Àngel, alguns hem passejat per carrers i mercats olorosos. Cadascú ha comprat allò que ha volgut, com ara pasta, o formatge parmesà. Marifé, la meua companya, ha comprat unes petxines fresques –*vongole*, en diuen els italians– i dues llimones de Capri. Amb això i una cervesa hem fet un refrescant vermut amical a la terrassa del bar del vaixell. Cadascú es diverteix com sap, com li agrada o com pot. Una nau amb més de mil valencians ben menjats i ben beguts no pot deixar

de ser una festa. Tots semblen contents. La nau va encalmada fins que travessa l'estret de Bonifaci, i a poc a poc torna a bullir, turbulenta i casolana, a la manera d'Ausiàs Marc.

Divendres 15. A Barcelona

Mar moguda mentre travessem el golf francès, brau com un lleó. A mitjan matí, però, la nau ja sols es balanceja. Alguns s'han marejat novament, uns altres no. A les 11 he fet la meua xarrada sobre "La vida del duc de Gandia" i el saló principal s'ha omplert de gom a gom. Agraït pel retrat de paraules que li faig, el duc sant ha anat posant pau a la mar.

Hem arribat a Barcelona amb el sol ben lluïdor. Hem visitat l'exposició sobre "Francesc de Borja, virrei de Catalunya", que mostra valuosos documents de l'època al Palau del Virrei, on hi ha l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Passejada pel barri gòtic, i per la Rambla, amb amics. Al cafè de l'Òpera trobe

A. Torró, el cap del PP de Gandia –que viatja també al vaixell–, i ens saludem somrients. Tots fem cara de contents. Els motius potser no seran els mateixos en uns que en uns altres, però ara importa que els viatgers se senten bé, diguem-ne feliços. Tal com sembla.

Dissabte 16. Arribada a Gandia

El millor viatge és el que et torna renovat i content a casa. I així ha estat. Un dia de sol amable, de llum blavíssima, d'ulls alegres, de comentaris riallers, de felicitacions brindades... Tornem a casa per mar. El vaixell sí que arribarà com s'havia previst: fins al port de Gandia. Finalment el grup Pluja ha pogut representar la seua peça teatral, *La comèdia Borja*, amb un èxit aclaparador. Algunes referències a les rutines quotidianes del passatge han estat rebudes amb rialles i aplaudiments. Tot un encert, aquest truc de còmics professionals.

La visió de la comarca, amb el cim altiu del Mondúber, i de mar endins, fa que dir "ma casa", o "la comarca", resulte entranyable; de pel·lícula.

Arribar a Gandia amb un vaixell d'aquestes enormes dimensions és una experiència irrepètible. No se m'escapa la importància del fet en uns altres sentits. Gandia ara mira la Mediterrània de cara, potser com mai abans. La mar de la memòria, i la del futur. Un vell camí nou entre les ones. Sí. Fent camins dubtosos per la mar –que deia el nostre poeta clàssic– i gràcies a la generositat de sant Borja, el Grand Holiday fellinià ens ha permès d'arribar com tots desitjàvem. Feliçment contents d'haver viscut aquesta travessia; per a uns, un pelegrinatge personal; per a uns altres, una gran festa diària que cadascú s'ha muntat al propi gust i aire. Cascú a la seua, però en un viatge compartit.

Al nou moll del port de Gandia, batejat amb el nom de Borja, la nau hi amarra còmodament. Una mostra, i una prova, que Gandia pot ser un port d'arribada de més creuers. Quan m'acomia del Grand Holiday em dic que bé que està allò que bé acaba. I que, com deia Francesc de Borja, en el final està el principi.

Josep Piera

"Gandia ara mira la Mediterrània de cara, potser com mai abans. La mar de la memòria, i la del futur. Un vell camí nou"